

De steenuil

Paspoort:

Naam:	Steenuil (<i>Athene vidalii</i>)
Ik ben een:	uil
Aantal eieren:	3-5
Volwassen met:	1 jaar
Maximale leeftijd:	15 jaar
Gewicht:	150-260 g
Spanwijdte:	54-58 cm
Lengte:	21-23 cm
Woonplaats:	kleine akkers en weilanden met bomen en heggen, boerenerven
Voedsel:	insecten, muizen, vogels, regenwormen, amfibieën
Vijanden:	sperwer, havik, marters

Snelmenu:

- [Hoe herken je mij?](#)
- [Hoe leef ik?](#)
- [Waar woon ik?](#)
- [Wie is mijn familie?](#)
- [Bedreigingen](#)
- [Hoe kun je mij helpen?](#)
- [Zelf steenuilen zien](#)
- [Wist je dat ...](#)
- [Meer weten?](#)

Hoe herken je mij?

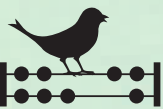
De steenuil is nauwelijks groter dan een merel. Met zijn opgezette veren lijkt hij wel een stuk dikker. Het verenkleed is overwegend bruin tot grijsbruin met witte streepjes en druppelvormige vlekken. Opvallend zijn de felgele ogen en lichte 'wenkbrauwen'. Het achterhoofd lijkt een kopie van het voorhoofd met toegeknepen ogen. Daarover later meer. Meestal zit de steenuil een beetje in elkaar gedoken op een uitkijkpost. Dan valt vaak niet op dat hij een paar lange, bevederde grijppoten heeft, waarmee hij zijn prooi vangt.

Hoe leef ik?

Standvogel
Steenuilen zijn standvogels. Dat betekent dat ze niet wegtrekken om ergens anders de winter door te brengen. Zij blijven het hele jaar in Nederland en als het kan hun hele leven lang in hun leefgebied: hun territorium. Waarom zou je verhuizen als je leefgebied alles heeft wat je nodig hebt: voedsel, nestgelegenheid en beschutting? Een steenuilterritorium is gemiddeld 12 hectare groot. Dat zijn ongeveer 24 voetbalvelden bij elkaar. Mannetjes en vrouwtjessteenuilen zoeken elkaar ook buiten het broedseizoen regelmatig op, waarbij

Vogels in de klas

groep 5/6 7/8

ze elkaars verenkleed verzorgen. Door het jaar heen roepen ze 's avonds en 's nachts naar elkaar. Als een van de twee komt te overlijden, blijft de achterblijver in het territorium wonen. Zeker in gebieden waar veel steenuilen leven, wordt de vrijgekomen plaats weer snel ingenomen door een nieuwkomer. Meestal is dat een jonge vogel op zoek naar een eigen plek.

Vliegvlug

Stenuilen broeden vanaf half april tot half mei. Ze leggen gemiddeld 3 tot 5 eieren. Normaal hebben ze 1 nest per jaar, maar soms wel 2. Het bebroeden van de eieren gebeurt door het vrouwtje, terwijl het mannetje het nest bewaakt. Het broeden duurt 24 tot 28 dagen. Nestelen doen steenuilen in holle bomen, vooral knotwilgen en oude (hoogstam)fruitbomen. Ook in rustige hoekjes of nissen van gebouwen of schuren en in speciale nestkasten. De jongen verlaten na ongeveer een maand het nest, maar zijn dan nog niet vliegvlug. Ze zoeken fladderend en klimmend hun weg. Als de jongen 38 tot 46 dagen oud zijn, kunnen ze vliegen. Ze worden daarna nog 5 weken door de ouders verzorgd.

Braakballen

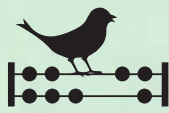
Stenuilen zijn snelle vogeljagers en dus moeten de mezen en mussen en zelfs merels op het erf goed op hun tellen passen.

Braakballen van de steenuil

Toch bestaat een groot deel van het voedsel van steenuilen uit langzamere prooien, zoals mestkevers en regenwormen. Daarnaast eten ze veel muizen en af en toe een kikker. De meeste prooien gaan heel naar binnen, dus met huid en haar. Botjes, haren en nagels worden niet verteerd. Daar is het maagzuur van uilen niet sterk genoeg voor. Deze 'voedselresten' worden door de uil weer uitgespuugd in de vorm van een balletje: een braakbal.

Waar woon ik?

Nederland

De steenuil leeft oorspronkelijk in de warmere en gematigde delen van Europa, Noord-Afrika en Azië. Toen grote delen van Europa voor landbouw werden ontbost, breidden steenuilen hun broedgebied naar het noordwesten uit. Ze gingen er broeden in fruitboomgaarden, kurkeiken, steengroeven, rotsformaties, en ook in gebouwen. In Nederland vind je de steenuil vooral in gebieden met kleine weides en akkers met paaltjes om vanaf te jagen en met oude knotwilgen of fruitbomen om in te nestelen. Tegenwoordig kunnen ze ook in speciale nestkasten terecht die mensen voor ze hebben opgehangen.

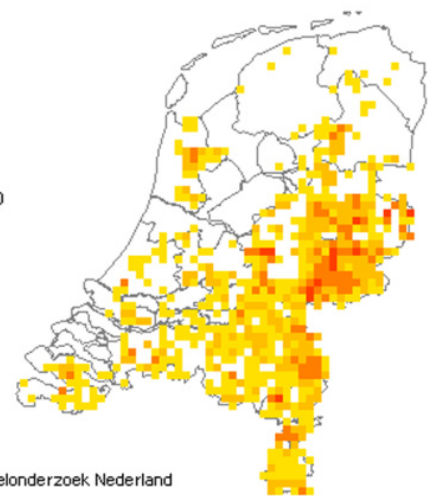
Aantallen

In Nederland is er een organisatie die vogels telt: Sovon Vogelonderzoek Nederland. Samen met meer dan 1000 vrijwilligers houden de tellers van Sovon bij hoeveel vogels er van elke soort zijn. Dus ook van de steenuil. Als je weet hoeveel steenuilen er in Nederland broeden, dan weet je in ieder geval hoeveel steenuilen er minimaal in Nederland wonen. Op dit moment leven er volgens de vogeltellers ongeveer 5.500 tot 6.500 broedparen en dus 11.000 tot 13.000 steenuilen in Nederland. Op Sovon.nl vind je meer informatie over het voorkomen van steenuilen in Nederland.

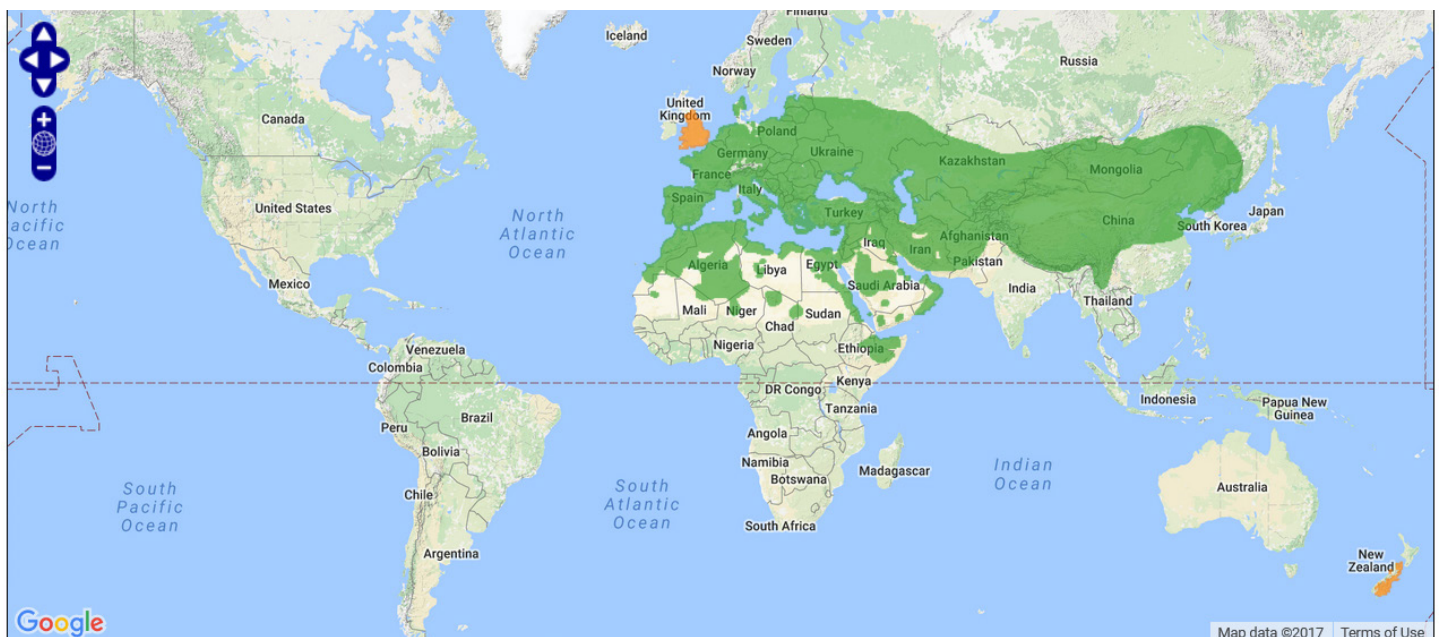
Buitenland

Steenuilen komen voor in Midden- en Zuid-Europa, Noord-Afrika, Zuid-Rusland en in Azië tot in Zuid-Korea. De steenuil is dus wijdverspreid en het aantal uilen is stabiel: het worden er niet meer, maar ook niet minder. Het totale aantal steenuilen op de wereld ligt tussen de 5 en 10 miljoen.

Steenuil broedvogels verspreiding 2013-2015

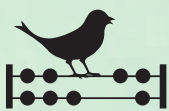

© Sovon Vogelonderzoek Nederland

Legenda

- standvogel
- broedvogel
- overwinterend
- doortrekkend
- seizoen onduidelijk
- geherintroduceerd
- ingevoerd
- mogelijk aanwezig
- mogelijk uitgestorven
- uitgestorven
- herkomst onduidelijk

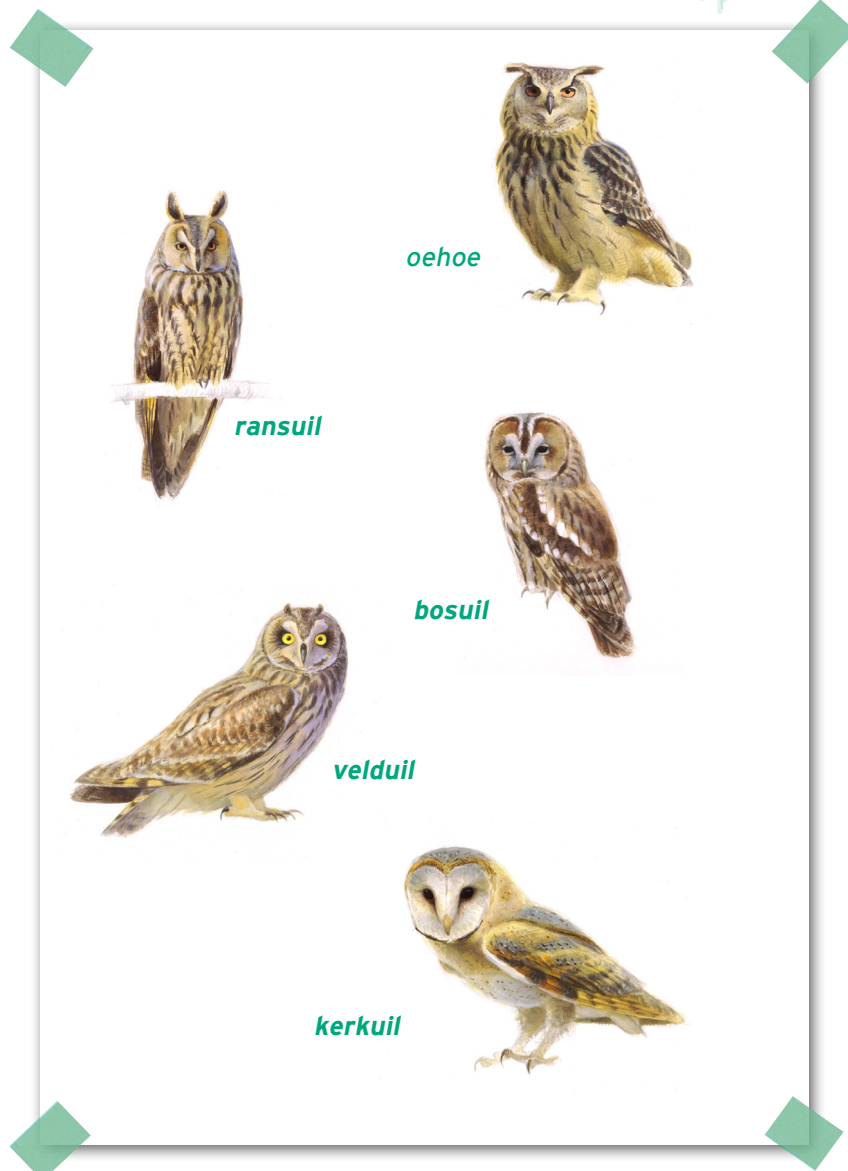
Wie is mijn familie?

Wie is wie?

Op de hele wereld zijn er wel 10.000 soorten vogels. Om al die verschillende soorten uit elkaar te kunnen houden, hebben wetenschappers ze ingedeeld in groepen. Daarbij kijken ze welke vogels meer of minder op elkaar lijken. Ze kijken niet alleen naar de kleur van de veren, maar bijvoorbeeld ook naar het skelet, de bouw van de snavel en naar het DNA: de erfelijke 'code' die in al hun cellen zit.

Kenmerken

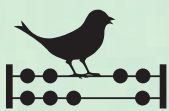
Vogels zitten bij elkaar in het groepje als ze iets hetzelfde hebben. Zo hebben alle uilen, en dus ook de steenuil, speciale kenmerken die alleen uilen bezitten. Zo kunnen ze dankzij hun speciale gevoelige ogen heel goed in het donker zien. De ogen zijn bovendien naar voren gericht zodat ze goed diepte zien. Dat is nodig om bliksemsnel een prooi van de grond te pakken. In tegenstelling tot mensen kunnen uilen hun ogen niet bewegen; dat doen ze met hun nek. Die kunnen ze dan ook veel verder draaien dan wij. Ze kunnen bijna helemaal recht achterom kijken. Aan de rand van de vleugels hebben uilen speciale kammetjes aan de veren waardoor ze geruisloos kunnen vliegen.

Ook weer heel handig voor het vangen van een prooi. Tot slot beschikken uilen over speciale poten. Ze hebben vier tenen; drie voor en één achter. De buitenste voorteen kunnen ze naar achteren draaien, bijvoorbeeld om een prooi steviger vast te pakken.

Familieleden

De steenuil heeft veel familieleden. Er komen in de wereld meer dan 200 soorten uilen voor. In Nederland leven er 7 die hier jaarlijks broeden: steenuil, ransuil, velduil, bosuil, kerkuil en oehoe. Deze laatste uil is meteen de grootste uil ter wereld. De 5 familieleden van de steenuil staan hierboven afgebeeld.

Bedreigingen

Ogen in je achterhoofd

Voor een roofvogel heeft de steenuil veel vijanden. Zoogdieren zoals steenmarters hebben het voorzien op eieren en jongen, maar zullen niet aarzelen om eveneens de aanwezige ouder aan te vallen en op te eten. Ook vanuit de lucht worden steenuilen bedreigd. Roofvogels komen meestal van achteren aanvliegen, om uit het zicht van de prooi te blijven. Daarom hebben steenuilen op hun achterhoofd een tekening die aan ogen doet denken. Zo worden roofvogels wellicht afgeschrikt omdat ze denken dat de steenuil ze al in de smiezen heeft.

Rode Lijst

Wereldwijd gaat het niet slecht met de steenuil, maar in Nederland gaat de soort al jaren in aantal achteruit. Daarom staat hij op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. Op deze lijst staan soorten waar het niet zo goed mee gaat. Als dieren op deze lijst staan, wordt er meer rekening met ze gehouden. Op de Rode Lijst staan beschermingsmaatregelen om de steenuil weer in aantal te laten toenemen.

Rommel

Steenuilen gaan in Nederland achteruit omdat er steeds minder geschikt leefgebied voor ze is. Er komen steeds meer industrie- en bedrijventerreinen, waar voor steenuilen geen voedsel of nestgelegenheid is. Ook worden er steeds meer wegen aangelegd waardoor de uilen steeds meer kans lopen

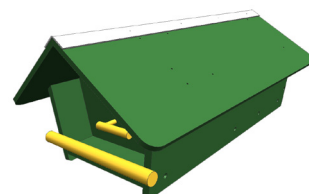
'Ogen' in achterhoofd

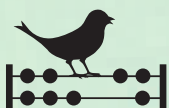
om doodgereden te worden. Steenuilen voelen zich thuis op kleine boerderijen met kleine akkers en weilanden en veel bosjes. Boerderijen zijn juist steeds groter geworden met grote akkers en weilanden. Zonder rommelige stukjes land met oude vervallen schuurtjes en bomen, waar steenuilen zich thuis voelen.

Nestkasten

Gelukkig zijn er mensen die hard werken om de steenuil te helpen. Ze hangen nestkasten op, zorgen dat knotwilgen en andere nestbomen goed worden onderhouden en ze zorgen ervoor dat er weer meer bosjes en heggen in het land komen te staan. En ze onderzoeken wat steenuilen nodig hebben om te overleven. Er zijn in Nederland verschillende clubs die zo proberen steenuilen en hun leefgebied te beschermen.

De stichting
STONE
(STEenuilen
Overleg
NEderland) is
zo'n club.
Ze werken veel samen met Vogelbe-
scherming.

Hoe kun je mij helpen?

Handen uit de mouwen

Niet iedereen heeft een steenuil in de achtertuin. Als je toch wilt helpen, kun je lid worden van een vereniging die steenuilen beschermt, zoals Vogelbescherming of STONE. Je kunt ook actief meehelpen om het leefgebied van steenuilen te onderhouden. Er zijn allerlei clubs die bijvoorbeeld in de winter wilgen gaan knotten. Dan zagen ze grote takken af, zodat de bomen mooi blijven en in het voorjaar weer uit kunnen lopen. Knotwilgen zijn hele geschikte bomen voor steenuilen om in te broeden.

Nestkasten maken of kopen

Mocht je wel een steenuil in je achtertuin hebben, of iemand kennen die er een op zijn land heeft, dan kun je een nestkast maken. **Hier vind je tips** voor het maken en ophangen van een steenuilennestkast.

Er zijn nog meer dingen die je kunt doen voor de steenuil, zoals het **veiliger maken van regentonnen en drinkbakken** voor koeien en paarden. Jonge uilen verdrinken daar nogal eens in.

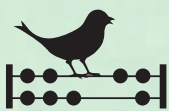
Zelf steenuilen zien

Hoewel steenuilen regelmatig overdag zitten te soezen in de zon, valt het nog niet mee om ze echt te zien te krijgen. In sommige delen van Nederland heb je iets meer kans, zoals in het oosten, in de uiterwaarden van de grote rivieren, het Binnenveld tussen Wageningen en Veenendaal, in de Achterhoek rond Winterswijk en in de Ooijpolder bij Nijmegen. Kijk dan goed de knotwilgen na en daken van boerderijen en schuurtjes. Als je geluk hebt, zie je het typische silhouet van een steenuil boven de dakrand uitsteken, vaak in de beschutting van een schoorsteen.

Wist je dat ...

- ... de steenuil de kleinste in ons land broedende uil is?
- ... jonge steenuilen nog niet kunnen vliegen als ze uit het nest komen?
- ... steenuilen ondanks hun kleine formaat hele sterke poten hebben? Ze kunnen er zelfs een klein konijntje mee vangen.
- ... steenuilen heel veel regenwormen eten? Zodra de bui losbarst, gaan ze op jacht naar sappige, vette wormen.

Tips voor onderzoek

Wat is er nu leuker dan een echt stukje eigen onderzoek in je werkstuk of spreekbeurt?! Als je zelf onderzoek doet, kun je nieuwe dingen te weten komen. Soms zelfs dingen die nog niemand wist! Het is alleen lastig om een goede vraag te verzinnen. Daarom hier wat tips:

Houd het simpel:

- Tijdens het broedseizoen kun je op de website van [Beleef de Lente](#) via een camera live in het nest van een steenuil kijken. Dat levert een schat aan informatie op. Je kunt precies zien hoeveel eieren ze hebben gelegd, hoe de jongen uitkomen, wat ze te eten krijgen en nog veel meer. Let eens op het soort voer dat de jongen krijgen. Vaak liggen er prooien in het nest. Je kunt ook de samenvattingen van de dag bekijken om te zien wat de ouders 's nachts aan prooien brengen. Maak een lijst met dieren die je herkent. Klopt die met de informatie die je over steenuilen hebt gelezen?
- Bestudeer de braakballen van de steenuil of een andere uil. Soms kan dat via een vogelwerkgroep of via de [Zoogdierenvereniging](#). Soms kun je in bezoekerscentra braakballen pluisen. Je komt in een braakbal van alles tegen: muizenkaakjes, keverschilden, ribben, nageltjes en soms zelfs veertjes. Maak een lijst met wat je allemaal gevonden hebt. Als je de resten bewaart, dan kun je de kinderen in je klas laten zien wat er allemaal in zo'n braakbal zit. Dat maakt vast indruk!

Tips voor je spreekbeurt

Het is altijd goed om niet alleen te vertellen over de steenuil, maar ook om dingen te laten zien en horen. **Hier** vind je een filmpje en geluiden van de steenuil. Is er een bezoekerscentrum bij jou in de buurt? Informeer eens of je voorwerpen of een leskist kunt lenen voor je spreekbeurt. Misschien hebben ze een kist over uilen.

Meer weten?

- **Steenuil bij Beleef de Lente**
Op deze website kun je in het voorjaar live een steenuilennest volgen. Ook zijn er leuke filmpjes te vinden van het afgelopen broedseizoen. Zeker even gaan kijken!
- **Steenuil in online vogelgids Vogelbescherming**
Informatie, plaatjes, geluiden en filmpjes van de steenuil.
- **Steenuil op SOVON Vogelonderzoek Nederland**
Op deze website vind je alle informatie over aantallen en de verspreiding van steenuilen in Nederland.
- **Website van STONE**
Op deze website staat veel extra informatie over (de bescherming van) steenuilen in Nederland. Je vindt er onder andere tips om zelf een nestkast te maken.

